

N. M. 1952/30.

MB
12521

R É S Z L E T
MÓRICZ ZSIGMOND
B E T Y Á R
C I M Ű R E G É N Y É B Ő L

A NÉPMŰVELÉSI MINISZTERIUM MEGBIZÁSÁBÓL

KIADJA A
MAGYAR FOTÓ DIA-OSZTÁLYA
BUDAPEST 1952.

ME 12.521

ORSZÁGOS KÖNYVTÁR
FELMÉRŐ ÉS
KÖNYVTÁRSZABÁLYZATI
SZ. 110.933 SZ.

Felelős kiadó: Somlyai Béla

RÉSZLET

MÓRICZ ZSIGMOND: „BETYÁR” c. regényéből.

1. Tíz esztendővel ezelőtt halt meg Móricz Zsigmond, a mult magyar társadalmát legszenvedélyesebben és legigazabban ábrázoló és bíráló regényíróink egyike. Tiszahát egyik pincy falujában, Tiszacsécsén született. Apja dolgozó paraszt volt. Móricz Zsigmond hányatott élete során nemcsak a parasztságot ismerte meg, hanem szinte az egész magyar társadalmat. A korabeli magyar társadalom főbb kérdéseit és legjellemzőbb alakjait meggyőző erővel tudta műveiben ábrázolni. Ő volt az első magyar regényíró, aki a magyar falut először ábrázolta olyannak, amilyen az a valóságban. A dolgozó nép lángoló szeretete és az urak — elsősorban a kizsákmányolók — gyűlölete jellemzi Móricz Zsigmond írásait. Egész életében hiába vágyott arra, hogy műveivel közvetlenül taníthassa a dolgozó nép millióit. Regényei, elbeszélései nem juthattak el a néphez csak most, a felszabadulás után kerültek el az ország dolgozóinak többségéhez és tanítanak bennünket a mult gyűlöletére, szocializmust építő hazánk szeretetére.
2. Igen ismert és népszerű regénye a „Betyár”. E regényben a nép igazságát Avar Jani zsellér sorsán keresztül mutatja be. Móricz regénye azt ábrázolja, ami a harmincas években jellemző volt Magyarországra, amit azonban csak a millénium korába öltöztetve lehetett még regényben is elmondani. E regényben kimondja azt, hogy a magyar falu, a nagybirtok szörnyű szorítása alatt fuldoklik s hogy minden dolgozó parasztban ott él annak az igazságnak a tudata, hogy „a föld azé, aki megműveli”. Móricz regénye Avar Jani sorsán keresztül világosan érezteti azt is, hogy a parasztság nem tudja megoldani egyedül a munkásosztály vezetése és segítsége nélkül a saját felszabadítását. A „Betyár” című regény egy izgalmas fejezetét mutatjuk be diafilmünkön.

*

3. Avar Jani már messziről látta, hogy a községháza előtt nagy fekete tömeg áll. Egyszerre benne is forró lett a vér. Ha a

127

falusiak így fel vannak nyugtalanítva, annak nagy okának kell lenni. Gyerekkora óta ismerte a falut, soha itt senki össze nem gyűlt a községháza előtt, ha csak képviseléválasztáson nem.

4. Rögöte János jött szembe vele. Vörös arca, vörhenyeges bajusza villogott, komoran nézett előre, semmitsem látott, csak ment, mint a megvadult állat.

— Csak még egyszer tegye be a lábát a faluba, elevenen el nem megy, — morogta Rögöte.

Nem akart kérdezősködni. Várt. Az ember, nem sokkal öregebb nála, néhányholdas földtúró paraszt, megrázta öklét. — Jönnek az urak? Elvenni a földünket? Hát csak gyűjjenek! — Nem mondott egyebet és otthagya őt.

5. Ahogy tovább ment, most ketten jöttek szembe, Dancsek és Kankos.

— Elveszik a legelőt? — kérdezte tőlük.

— Az anyjuk pendelyét, — vakkantotta el magát Kankos.

— Én nem vótam itthon, most jöttem meg, semmit se tudok. Mondjátok mán.

— Telekkönyvtül, — mondta Dancsek, — de tegnap megjárta. Kihánytuk a faluból.

— Mék legelőt akarják elvenni?

— A falu erdejét.

— Hogy merik arra feltátani a szájukat? Mán az apáink is birták, most jut eszékbe? Most éheznek rá?

6. Avar Jani nem eresztette el őket. Aztán megértette, hogy a mocsárerdőt, amit annakidején nem osztottak fel, az uraság magáénak kívánja és kihozta a telekkönyvvezetőt, hogy igazolja a telekkönyv alapján, hogy az uradalomé, a község csak elbirtokolta. Neki nem volt benne semmi haszna, mert sohasem volt se tehene, se lova, de most együtt érzett a falujával, hogy minden szó nélkül el akarják venni.

7. Az öreg Hanyor gazda állott meg köztük. Ez már hetven esztendősnél is öregebb volt, de még elég jó erőben.

— Mikor én még gyerek vótam, akkor még minden az uraságé vót. Emlékszek, — mondta, — hogy a mocsárerdőre is csak úgy hajtott bennünket a hajdu robotára, mint akárhová. De mikor a szabadulás vót, negyvennyócba, akkor a mocsár a falunak maradt, azóta soha senki arra fel nem tártotta a száját. Annak már éppen 48 esztendeje. Azt mongyák, ötven esztendő alatt elvész minden juss a régi jussból, azért hozták ki most a telekkönyvvezető urat, hogy el ne teljen az idő. Most akarják visszavenni tőletek.

8. — Veszik a anyjuk jó emlékit, — átkozódott Kankos. — De ezt el nem veszik.

Kihúzott a csizmaszárból egy hosszú disznóólló kést és marokra fogta:

— Ezt mártom meg a véribé! De legelőször a Juhász bíróéba! Ű az oka mindennek. Ű vót, aki megesküdüött, hogy a régi időkbe az egész mocsárerdő az uraságé volt. Ezt téték írásba, ezér akarja a törvény elvenni a falutúl.

9. Kijött Pásztor Béni gazda az udvarából, hogy ott állottak a kapu előtt.

— Azt kell agyonverni! — ordította ő is, — a bírót, az adott el bennünket! Gádmány András is ráfizetett. Visszavette a pénzét, odaadta a jágernek a száz forintot, akkor sült ki, hogy a gazember a mocsárerdőt adta el neki. A falu erdejét. A saját erdejét, mert ami a falué, abba része van neki is, mint birtokosgazdának. Most ordíthat a pénze után.

10. Avar Jani most már benne érezte magát a falu nagy indulatában. Immár őt magát is érintette a szerencsétlenség.

— Hun a jáger? — kérdezte Avar.

— Annak ugyan ütheted bottal a nyomát! A már túl van a határon. Ahogy a száz forintot megkapta, rögtön befogatotú urasági szekérbe és elment. Gádmány András itt maradt, mint a szedett szőlő.

— És még ellenünk van a bíró, ordított Kankos, meg még ez a vén barom is azt vakogja, hogy itt minden az uraságé.

11. — Én nem mondom, hogy ma is az övé, — szólt fakón Hanyor, — én csak azt mondom, hogy amikor én még gyerek vótam . . .

— Haggya el a gyerekségit, vén mocsok, — emelte öklét az öregemberre Kankos. — Mit bánjuk mi, mi vót a kend gyerekségébe! Magának mán a lábába száradt az esze. Mer ha egy csepp vóna, nem beszélne ilyeneket, hanem azt mondaná, amit az egész falu. Azt akarja, hogy elrabolják a földünket? Az uraságnak jár kedvibe? Mit akar tülle? Megfizették kendet is, mint a bírót? . . .

12. — Arra nem esküdhettek, amit nem tudok, mondta ijedten az öregember.

— De a teremtésit magának, — s Kankos mellenragadta az öreget s megrázta, — azt fogja mondani, amit kell! Nyissa ki a száját és ugasson, míg szusz van benne! Érti-e? Sohase volt urasági föld a mocsár! Faluföld vót! Érti-e kend? . . . Az istenségit, ennyit csak megtehet a faluér. —

13. Az öreg Hanyoron az ócska ködmön elvásott, kettérepedt s úgy fordult ki belőle, mint sertés a szalonnájából. És csak nézte a támadót, aztán nézte a repedést, a bundáján és megsápadva hátrált.

— Mondja kend, vagy nem mondja kend? — öklözte az

- öreget s rugta és dobálta, hogy forduljon, menjen vissza-
felé a községházára esküdni.
14. Az emberek megfordultak s az öreg Hanyort úgy kísérték
vissza a községháza elé, mint a csendőrök.
— Itt van a vén Hanyor, — kiabált Kankos, — kérdezzé-
tek meg, hogy ez a föld mindig a falué vót?
— Mér nem beszél, öregapó? — kiáltott rá az öreg Ha-
nyorra Rendek Bertti. — Kend tudja. Kend a Vinczeknél is
öregebb.
15. Egy kis öregembert húztak elő a tömegből, Vincz Pétert,
akinek olyan volt az arca, mint a hörcsögé.
— Mit beszéljek? Péter is csak úgy tudja, mint én. Csak
két esztendővel vagyok nála öregebb. Ő is vót mán tizen-
nyolc esztendő, vagy húsz, mikor az urak földjét feladták a
falubelieknek.
— Mán megint az uraknak javallja? — ordította Kankos.
— Hát akkor az uraké vót.
— Agyon kell verni, hiszen ez felad bennünket! A kend
gyerekeinek má semmisse kell? Mindent vissza akar adni az
uraknak?
16. Az öreg Hanyor nagy lapisnyák ember volt, vastag lógó ba-
jusza csak lógott és apró szürke szeme rettegve pislogott.
— Micsinájjak, az isten belétek! — vakkantotta el magát.
— Ha agyonverték, akkor se mondhatok mást, csak ami
vót. Itt ebbe a faluba minden az uraké vót, a szegény
jobbágyoknak semmije se vót, csak ha földet kapott valaki
az urtól, vagy egy telket, vagy féltelket, vagy egy fertályt.
Tuggya aztat Juhász bíró is.
17. Egyszerre mindenki elkezdett ordítani, fékevesztetten, ma-
gából kikelve:
— Ez is a Juhász bíró kompánistája. Agyon kell verni, aki
Juhász bíróval tart. Eladták a falut: eladták a népet! . . .
18. Most Avar Jani éles, parancsoló hangja hasított:
— Szedjétek össze az öregeket. Hordjátok haza a szállá-
sukra, tegyétek lakat alá őket. Itt csak a maibelieknek van
helye. Az öregek csak elrontják a falu dolgát.
Mintha megjelent volna a vezér, abban a percben mozgás
támadt s néhány öregembert kivonszoltak a tömegből és
hurcolták őket a saját lakásuk felé.
19. Avar Jani egy pillanat alatt az élre került. Észre sem vette,
már egy ferslóg tetején állott és beszélni kezdett.
— Az erdő a falué. A legelő a falué. Az osztott földök mind
a falué. Apáink megszerezték vérük hullásával. Ott sza-
kadt a vérük a forradalomba, a harcmezőn, azóta meg ott
hullott a barázdákban.

Hallatlan ujjongás és tombolás tört ki.

— Éljen! — kiáltották az emberek. — Nem hagyjuk!

— Ha nem hagyjátok nem is veszük el. Össze kell tartani. A falu úgy védelmezze a magát, mint egy test. Akkor senkise fog merni hozzányúlni.

20. Itt vannak a csendőrök! — kiáltotta valaki.

— Hiába vannak itt! A csendőröknek sem szabad a falut bántani, ha igazságos dolgot csinál.

Két csendőr, az őrmester és a Jani leendő sógora ott állottak a községháza előtt, de nem ezen volt most a felzúdulás, hanem azon, hogy nyolc lovas csendőr jött kettős sorokban az utca végéről.

21. Mindenki megnémulva nézte a puskás vitézeket és a dühöt elfojtották. Sokan oszlani kezdtek, mielőtt a csendőrök kiadták volna a parancsot. Avar Jani még mindig ott állott a lánán, kiemelkedve a tömegeből. Most harsányan elkiáltotta magát:

— Mindenki maradjon itt. Senki se menjen el!

22. Egy csendőrőrmester a lovát előretáncoltatta és ezzel hátra-szorította a tömeget:

— Oszolni! — kiáltotta.

De a tömeg nem mozdult. Szorosan összezsúfolódva állottak, mintha kerítésbe lettek volna szorítva.

23. Az őrmester szorgosan nézte őket, akkor odaintette a fiatal csendőrt, Dambó Lukácsot: — Ki vót, aki ott ugatott?

Dambó Lukács nagyon jól tudta, de megijedt a leendő sógoráért, körülnézett, mintha most keresné meg, melyik is volt az?

Az őrmester nem firtatta, mert távolról kocsi közeledett, arra figyelt.

24. A főszolgabíró érkezett. Kocsijába két pompás fekete ló volt fogva és a nép utat engedett neki, hogy felhajthasson a községháza kapujáig. Egyetlen hang sem hallatszott. Az emberek meg voltak döbbenve, várták, mi lesz. A főbíró kemény, fekete kis ember volt, Cavalottinak hívták s olasz őseinek temperamentuma égett benne. Különösen az izgatta a tömeget, hogy a főbíróval szemben ott ült a tegnap elűzött telekkönyvvezető és oldalán egy csendőrfőhadnagy.

25. Mikor a kocsiból kiszállott, azonnal megfordult és a tornác utcai ajtajához sietett, anélkül, hogy valakinek szólott volna. Kinyitotta az ajtót, megállott a három lépcső felett és hangosan kiáltotta:

— A falu végén egy fekete zászlót találtam kítűzve az út közepén. Mit jelent ez?

Mély csönd volt. A nép meghunyászkodott. Avar Jani sem-

mit sem tudott a zászlóról, amely a falu másik végén lehetett, de megalázta a nép gyáva hallgatása s anélkül, hogy odanézett volna, éles hangján azt mondta:

— Hivatlan vendégnek szólt biztosan.

26. A tömegben nem lehetett látni, ki szólalt meg, de a hangját tisztán lehetett hallani és a főbíró megértette:

— Majd meglátjuk, kinek szólt, — kiáltotta, — ha így fogadjátok a hivatalos vendéget. Fekete zászló akasztófiát jelent!

Megfordult, bevágta az ajtót és bement. De az emberek kint a piacon egyszerre megzördültek.

— Akasztófa! — kiabálták, — akasztófa? . . . Majd meglátjuk, kit fognak arra felhúzni.

— A bírót! — harsogták számosan. — Akasztófára a bíróval.

Juhász bíró nem hallotta bent az irodában. Sárgahajú öregember volt, már olyan régi bíró, hogy nem is tudja senki, mióta. Gögösnnyakú nagyember volt, olyan peckesen járt, mintha a bíróbottot végignyelte volna, de nagyon tudott az urakkal parolázni. Most komoran ült az asztal mögött. Érezte, hogy a nép dühe ellene van: már ő régen nem törődött a néppel. A szolgabíróra alig nézett, magábamerült s marokra fogta a sima, fényesre csiszolódott botját, mely negyven éven át kísérte jóban-rosszban.

28. A főszolgabíró a telekkönyvvezetőt előtérbe állította.

— A tegnapi eseményekért felelős a jegyző úr és a bíró. Különösnek találom, hogy nem tudnak tekintélyt szerezni a törvénynek. A törvény csak jót akar. A belügyminiszter úr elrendelte, hogy az elbitangolt földeket az országban mindenütt vissza kell adni a telekkönyvi tulajdonosoknak. Ha azonban a község képviselőtestülete folyamodványt nyújt be a miniszterhez, a parcellákba kiszabott darabokat a mai tulajdonosok megtarthatják, a forgalmi vételár lefizetése ellenében. A bíró menjen ki és hirdesse ki ezt.

29. A bíró kicsit elmosolyodott. Oly öreg ember volt, hogy a Bach-korszak óta száz szolgabírót és ezernyi parancsot hallott, de ez különös volt, hogy a főbíró őt küldi ki, éppen most, mikor az egész falu népe éppen azt követeli, hogy menjen ki, hogy agyonverhessék.

— Felsőbb parancsra vána itt szükség, főbíró uram, — mondta.

A szolgabíró az ellenszegüléstől megbőszült s hirtelen nem talált kifejezést az ellenszegülés megbélyegzésére. Szörnyű indulatba jött.

— Jól van, majd kihirdetem én magam, gyáva kutyák!

30. Kilépett s végignézett a tömegben. Ezer ember állott egy tömbben. Cavalotti főbíró harsány hangon elkiáltotta:
— Csend legyen! Le a kalappal!
Ezer ember egy pillanat múlva hajadonfővel állott a főbíró előtt. Csak Avar Jani nem vette le a kalapját. Egyedül állott középen és szembenézett a főbíróval.
— Ki ez a betyár? — rivallta el magát a főbíró. — Hozzá-
tok be ezt a Szörnyű Jóskát!
31. Két csendőr leszállott, előrejött, mindenki félrehúzódott és utat adott, s megfogták az Avar Jani két kezét. Dambó Lukács csendesesen mondta:
— Gyűjjön Jani bátyám.
Avar Jani csodálkozva nézett körül. Senkise jön segítségére. Hát igen. Mi köze is van neki ehhez az egészhez? Neki még egy félvékás hasznavehetetlenje sincs. Ezeknek van s engedik, hogy a csendőrök őt elcipeljék.
32. Megrántotta a vállát s nevetve ballagott a főbíró elé.
— Hogy hijnak?
Erre vér tódult a fejébe:
— Magának!
— Majd adok én neked magát . . . Mennyi földed van?
— Jussom van egy sírra.
— Több nincs?
Valaki azt kiáltotta:
— Nincs ennek szegénynek!
— Akkor mit ártod bele magadat, marha! Vigyétek, zárjátok le, hogy kárt ne tegyen magában . . .
33. Avar Janit már a községháza nagykapujába vitték a csendőrök. Éles, messze hallható szóval kiáltotta vissza:
— A föld azé, aki megműveli! . . . A falu földje a falué!
Erre hallatlan üvöltés tört ki, minden száj azt kiáltotta:
— A föld azé, aki megműveli! . . . Ami a falué, az a falué . . .
34. Avar Jani már el is tűnt a kapu megett. Dambó-Lukács, meg az őrmester erősen fogták a két karját és Lukács szeretettel ordított rá:
— Haggya az istenbe, Jani bátyám.
De Avar Jani mégegyszer elordította magát:
— A föld . . . A föld . . .
A hangja az egész térségen végigharsogott, mint egy vészkiáltás, de nem tudott egyebet mondani, mert az őrmester iszonyatos tenyere betapasztotta a száját.
35. A bíró csodálkozva nézett a szegény emberre, aki ott verekedett a két erős csendőr karja közt, míg csak be nem lökték a belső kis ajtón egy kis szobába, amit hirtelen tömlöc-

nek nevezte ki. Rácsukták az ajtót s ezzel el volt intézve az Avar Jani sorsa.

36. Kint azonban a község népe ettől az erőszakos tettől, hogy közülök egy embert ilyen kurtán elraboltak, egy semmitlen szegényembert, aki szemmel láthatóan csak a falu javáért ordított, egyszerre megveszekedett és mindenki felvágta a kalapját, süvegét s ökölt emelve rázták az ég felé a dühüket. Kanikos, akinek a leghatalmasabb hangja volt, előbbre furakodott és azt ordította:
— Eresszék ki Avar Janit, hadd beszéljen. Eresszék ide Juhász bírót, hogy verjük agyon! — S ezt mindenki utána bömbölte.
37. A főbíró hiába akarta túlkialtani, ez már nem sikerült. Viszszament a tornácra s bezáratta az ajtót. Az izzadtságot törölgette magáról, míg bement a tanácsházba.
38. Odakint azonban teljesen megvadult a nép. Zörgették a kaput és röggökkel dobálták meg a jegyzői házat s annak valamennyi ablakát beverték. A csendőrök hiába táncoltatták a lovaikat, többé nem lehetett a népet megfékezni. De az emberek még annyira vigyáztak magukra, hogy egy csendőr sem kapott ütést, a legnagyobb hajigálásban sem.
39. A főbíró tíz perc múlva újra kirohant.
— Mit akartok Juhász bíróval?
— Karóba húzzuk, — ordította a nép.
— Legyetek csöndbe, — fogta kérésre a főbíró. — Nem akarom, hogy a főhadnagy úr közetek lövessen.
— Ne beszéljen ilyen ostobaságokat a főbíró úr, — ordította egy hatalmas ember, Butkovits András gazda, — mi is voltunk katonák, tudjuk mink, hogy nem szabad lövetni. A főbíró tanácstalan volt a tömeggel szemben.
40. Ujra visszafordult és bezáratta az ajtót. Mikor bement a tanácsházba, tajtékos volt az egész teste. Most mit csináljon evvel az örült tömeggel?
— Hol van az az ember, akit becsuktak?
— Idebent-e, — sziveskedett egy ijedt esküdt. Kinyitotta a kis szoba ajtaját s a főbíró belépett.
41. Legnagyobb meglepetésére ott találta az embert. Avar Jani a legnagyobb nyugalommal ujságot olvasott. Ahogy ő belépett, összecsapta az ujságot s felállott.
— Hajja-e? Ha kieresztem magát, szól az embereknek?
Avar Jani fátyolos szemmel nézett rá és mogorván mondta:
— Mit?
— Mondja meg nekik, hogy a fődeket megkapják, ha megfizetik az árát.

- Nem akarják megfizetni. Az övök.
 — Figyeljen ide . . . Ha lecsillapítja a népet, maga is kap a földből.
 Avar Jani nevetett:
 — Nem kell . . . Nekem ne adjon . . .
 — Két holdat kapsz.
 — Nem kell!
 — Ötöt.
 — Nem kell nekem még 25 se . . .
42. — Mentse meg a testvéreit mert bizony mondom, nagy baj lesz. Jobban sajnálom én ezeket a derék magyarokat, mint maga.
 — Ha sajnálja főbíró úr, akkor hirdesse ki, hogy a nép pártjára áll és szabadon hagyja nekik azt, ami az apáiknak is megvót . . . A föld azé, aki megműveli! A föld a falué! — mondta Avar Jani csökönyösen. — Vége már annak a világnak, hogy az egész határ egy özvegyasszonyé, az ezer család meg éhenhalásra van ítélve.
 — Azt akarod, hogy a csendőrök összelőjjék az egész bandát?
 Avar Jani legyintett: — Lehet engem is . . . Tessék engem hagyni.
43. Most kintről irtóztató zenebona hallatszott be. A nép nekirohant a kapunak és betörte a nagy kocsibejáró kaput és ordítva rohant be az udvarra. Ezalatt a főbíró kiállott ismét a tornácra és próbált beszélni a néppel. A nyolc csendőr töltött fegyverrel nézett szembe a tömeggel. Tíz csendőr szuronyos puskája volt nekiszegve a tomboló, örvengő nép mellének.
44. A csendőrfőhadnagy előrelépett és hidegen figyelmeztette őket, hogy joga van a betörő csőcseléket lövetni. Röhögve fogadták a fenyegetést. Ahogy a tíz csendőr felvont fegyverrel ráment a népre, ezekben a csendőrtiszt szava megmozdult: azért lőhetik le őket, hogy betörték a kaput és bejöttek az udvarba.
 — Gyertek ki! Odaki nem szabad nekik löni.
45. A csendőrök végre becsukhatták a kapuszárnyakat. Nem vették észre, hogy Avar Jani is kilépett az ajtón, amelyet a főbíró nyitva hagyott. De már nem volt többé fellázadva. Már nagyobb izgalom volt benne, mint a földért megőrült népben. Körülötte vad üvöltés, káromkodás, botok csattogása.
46. A csendőrök kivonultak a ház elé, rajvonalban s lassan előre.
 — Uristen! — mondta magában Avar Jani, -- hát ez a tör-

vény? Egy asszonyért, akinek anyyija van, hogy szerit-
számát se tudja, ezek a csendőrök képesek lesznek lőni is?
Kivágta a karját s szinte kitárta a mellét: — Lőjjetek le!
Ettől a közelállókon iszonyatos láng tört ki és mindannyian
kitárták magukat, sokan letépték testükről a ruhát, az in-
get s mezitelen, fehér vagy szőrös mellüket tartották a szu-
ronyok elé:

— Ide löjj, az apád istenit! . . .

47. A rohamban valaki megütötte a csendőrfőhadnagyot, aki
kivont karddal állott, de még senkit sem érintett meg. Erre
ez is elvesztette a fejét s harsány hangon vezényelt:

— Tűz!

Nyolc csendőrfegyver csattant. De semmitem látszott, min-
denki csak a csendőrökre figyelt, senkitem látta, hogy né-
hányan elhullottak.

48. A csendőrfőhadnagy újra kiáltott:

— Távozzatok, mert újra lövötek!

— Ne povedálj! — ordította a nép s rányomult, keresztül
a hat elesetten. Észre sem vették, hogy már hullák feküsz-
nek a lábuk alatt.

— Tűz!

Újra nyolc lövés. Sortűz. Egymás után ropogtak a fegyve-
rek. Egy pillanat alatt átfutott a bősziült tömegben, hogy ez
nem tréfa s amilyen hősiesen nyomultak előre, oly állati pá-
nikkal fordultak s rohantak a következő pillanatban vissza.
Oly sűrű tömegben állottak, hogy néhány halottat maguk-
kal cipeltek. Nem tudtak elesni a szegények.

49. Percek alatt kiürült a nagy piac tér s csak akkor látszott,
hogy testek borítják a csatatér. Avar Jani az egyetlen, aki
még mindig áll és vár. Hat halott és tömérdek sebesült.

*

50. **Vetített szöveg:**

Móricz Zsigmond látta a sokmillió Avar Jani koldus pa-
raszti sorsát és az úri világ minden bitangságát. Ezt ábrá-
zolta a most bemutatott regényrészletben is.

Móricz Zsigmondot 1942 őszén elragadta a halál. Azóta az
élet nagyot fordult: új világ született. A munkásosztály ve-
zetésével ma már az avarjaniké és a többi dolgozóé a föld,
a gyár, a kultúra, az ország vezetése.

Az avarjanik harca nem volt hiábavaló! — Ők győztek!

Vége.